

ZIEKE ZENUWEN

als gevolg van kankerbehandeling

Door: Béatrice Dijcks

Beeld: Wim Brinkman, Pim Zaalberg

Kankerbehandelingen geven naast gewenste effecten vaak ook ongewenste bijwerkingen. Neuropathie is er daar één van. Dr. Joost Jongen, neuroloog in het Erasmus MC, gaf uitleg hierover aan Olijf.

Wat is neuropathie?

Onze zenuwen geven signalen uit onze hersenen door aan spieren en organen. Omgekeerd kunnen huid en organen seintjes doorgeven aan de hersenen. Neuropathie betekent kortgezegd: zieke zenuwen. Beschadigde zenuwen kunnen signalen niet meer goed doorgeven. Dit kan leiden tot verminderd gevoel, krachtverlies of een pijngevoel anders dan normale pijn.

Oorzaken van neuropathie

Verschillende kankerbehandelingen kunnen neuropathie veroorzaken. Het meest bekend is dat chemotherapie zenuwen kan aantasten. De langste zenuwvezels worden het meest blootgesteld aan chemotherapie en zijn daarom het meest kwetsbaar. Daarom treedt neuropathie eerst op in de voeten of de handen. Niet alle chemotherapie veroorzaakt neuropathie. Binnen de chemotherapie-behandelingen voor gynaecologische tumoren veroorzaken met name taxanen (paclitaxel en in mindere mate docetaxel) neuropathie. Ook platinum bevattende chemotherapie (met name cisplatine en in mindere mate carboplatine)

kan tot neuropathie leiden.

Daarnaast kan (uitwendige) bestraling neuropathie veroorzaken. Dit gebeurt als de zenuwplexus, een vlechtwerk van zenuwen in de hals- of liesstreek, in het bestralingsgebied zit. Dit kan op langere termijn neuropathieklachten geven. Met de huidige bestralingstechnieken is de kans erop klein. Bij een operatie voor kanker kan ook neuropathie optreden, maar dit komt niet vaak voor. Naast bepaalde kankerbehandelingen zijn er nog veel andere risicofactoren voor neuropathie. Diabetes is veruit de belangrijkste.

Verschillen tussen patiënten

Niet alle patiënten die met bovengenoemde chemomiddelen behandeld worden, ontwikkelen neuropathie. Meestal geldt: hoe meer chemotherapie iemand krijgt, des te groter is de kans erop. De ernst van neuropathie verschilt eveneens tussen patiënten.

Het is niet te voorspellen bij wie genoemde kankerbehandelingen wel of niet de zenuwen beschadigen. Ook weten we niet waarom sommige mensen met zenuwletsel klachten krijgen en anderen niet. Wel is bekend dat als mensen met neuropathie door diabetes chemotherapie krijgen, de kans groter is dat de neuropathie verergert.

Klachten bij neuropathie

Mensen hebben verschillende soorten zenuwvezels die verschillende klachten geven bij beschadiging ervan. Motorische zenuwvezels zorgen voor kracht. Beschadigingen uiten zich bijvoorbeeld in een klapvoet of dingen uit

handen laten vallen. Sensibele zenuwvezels zorgen voor tastgevoel en geven de positie van je gewrichten door. Zijn deze beschadigd dan kan iemand minder goed voelen. Je kunt tintelingen of dove voeten ervaren waardoor je minder stabiel bent. Ook pijnvezels kunnen aangedaan zijn. De pijnvezels die nog wel intact zijn, worden dan overmatig actief. Soms is deze pijn er spontaan en soms alleen bij het uitlokken ervan, bijvoorbeeld bij lopen over kiezels.

De kenmerken van neuropathie verschillen per kankerbehandeling. Bij taxanen zijn veelal pijn- en sensibele zenuwvezels aangedaan, soms ook motorische zenuwvezels. Cisplatine en carboplatine bijvoorbeeld veroorzaken nooit motorische neuropathie. Een uitgesproken klacht bij bestralingsneuropathie is krachtvermindering.

Aandienen en verloop van klachten

Bij chemotherapie dient neuropathie zich meestal al aan tijdens de behandeling. Middelen zoals cisplatine en paclitaxel geven vaker pas neuropathie tegen het einde van de chemokuren. Bij cisplatine kan neuropathie na afronden van de chemotherapie nog verergeren. Ook het verloop ervan verschilt per middel. Klachten kunnen nog maandenlang verminderen. Na een jaar is verder herstel niet waarschijnlijk. Meestal gaan klachten niet helemaal weg. Bestralingsneuropathie kan in de loop van de jaren pas aan het licht komen. Het kan na jaren nog verergeren, en klachten verminderen meestal niet.

Dr. Joost Jongen

Aanpak

Er zijn nog geen effectieve manieren gevonden om neuropathie te voorkomen of de kans erop te verkleinen. Belangrijk is dat oncologen goed monitoren of neuropathie optreedt. Bij neuropathie door chemotherapie wordt, afhankelijk van de ernst, de dosis verlaagd of een kuur uitgesteld. Soms is het noodzakelijk om de behandeling te stoppen en over te gaan op een ander middel. Bij neuropathie luidt het advies om te bewegen. Er bestaat geen behandeling om beschadigde zenuwen te laten herstellen. Wel kan bepaalde medicatie klachten verlichten. Het gaat dan om medicatie voor epilepsie of depressie. Helaas werkt deze medicatie op alle zenuwen in het lichaam en kan deze ongewenste bijwerkingen geven zoals sufheid en draaierigheid.

Meer informatie?

Zie Kanker.nl en websites van diverse ziekenhuizen.

Elsje (75) kreeg zes jaar geleden eierstokkanker. Een pittige operatie volgde. Elsje vertelt: 'Ruim zes weken later startte ik met chemotherapie: zes chemokuren steeds om de drie weken. Na de vierde chemokuur kreeg ik last van neuropathie in mijn linkervoet. Ik had continu het gevoel dat mijn sok was afgezakt. Ik hield mijn hart vast, ik zou het heel erg vinden als ik het ook in mijn handen zou krijgen. Gelukkig was ik door de neuropathie nergens beperkt in.' Helaas werd de neuropathie bij Elsje niet minder en heeft ze er blijvend last van. Na twee jaar voelt ze het ook in haar rechervoet. Elsje: 'Ik sta niet stabiel, ik moet erg opletten dat ik goed ga staan. Nu ik er ook nog duizeligheid bij heb vanwege mijn evenwichtsorgaan, is het wel lastig. Helaas boden artsen geen behandeling voor de neuropathie. Zelf kun je er ook weinig aan doen, behalve altijd alert zijn om niet te vallen of te struikelen. Je went aan het gevoel. Als ik zie welke klachten anderen hebben dan tel ik mijn zegeningen. Hiermee is goed te leven.'

< Elsje